

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ

Εγκριτικό τού Καταστατικού τού Τεκτονικού Ιδρύματος Προεδρικό Διάταγμα – 01/12/1927

Έχοντες υπόψη

α) τας διατάξεις του από 22 Ιουλίου 1927 Ν. Διατάγματος « περί οργανώσεως τών Υπηρεσιών τού Υπουργείου Υγιεινής κ.λ.π » και του προς εκτέλεσιν τούτου Προεδρικού Διατάγματος από 1 Σεπτεμβρίου 1927 «περί αρμοδιότητος τών Τμημάτων και της δικαιοδοσίας τών ανωτέρων υπαλλήλων τής Κεντρικής Υπηρεσίας τού Υπουργείου Υγιεινής κ.λ.π.» και

β) την υπ' αριθ. 1311 από 27 Αυγούστου 1927 αίτησιν τών ιδρυτών του εν λόγω Ιδρύματος Μιλτ. Πουρή, Σπύρου Βελή, Σπύρου Νάγου, Αθ. Ιωάννου, Χρ. Λαδά, Αντων. Αδριανοπούλου, Νικ. Νώε, Πάνου Χατζηπάνου, Δημ. Παπούλια και Γεωργ. Ράλλη, προτάσει τού ημετέρου επί της Υγιεινής κλπ. Υπουργού απεφασίσαμεν και διατάσσομεν.

Άρθρον 1ον.— Εγκρίνεται το εξ άρθρων εξ Καταστατικόν του εν Αθήναις εδρεύοντος Ιδρύματος υπό την επωνυμίαν «Τεκτονικόν Ίδρυμα» ως τούτο δημοσιεύεται κατωτέρω.

Άρθρον 2ον.— Η Διοίκησις του Ιδρύματος τούτου υποχρεούται όπως κατ' έτος υποβάλλη εις το επί της Υγιεινής κλ. Υπουργείον τα κάτωθι στοιχεία.

α) Αντίγραφον του απολογισμού εσόδων εξόδων μετά της σχετικής εκθέσεως των πεπραγμένων.

β) Κατάστασιν της τε κινητής και ακινήτου περιουσίας τού Ιδρύματος και των εκ ταύτης ετησίων προσόδων.

γ) Πίνακα των μελών του Δ. Συμβουλίου τού Ιδρύματος. Τοιούτος πίναξ υποβάλλεται και εις εκάστην μεταβολήν των μελών του Δ. Συμβουλίου.

Εις το αυτό Υπουργείον υποβάλλεται και παν παρ' αυτού αιτούμενον εκάστοτε στοιχείον με την λειτουργίαν του Ιδρύματος και το υπ' αυτού επιτελούμενον έργον.

Εις τον αυτόν επί της Υγιεινής κ.λ.π. Υπουργόν ανατίθεμεν την δημοσίευσιν και εκτέλεσιν του παρόντος διατάγματος.

Εν Αθήναις τη 1 Δεκεμβρίου 1927

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Παύλος Κουντουριώτης

Ο Υπουργός επί της Υγιεινής και Προνοίας Μ. Κύρκος.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

[Εγκριτικό τού Τεκτονικού Ιδρύματος Προεδρικό Διάταγμα – 04/1/1928 ►](#)
[Βασιλικό Διάταγμα « περί αντικαταστάσεως του Καταστατικού τού Τεκτονικού Ιδρύματος » - 23/7/1949 ►](#)

[Περί καταργήσεως του από 23/7/1949 Β.Δ. « περί αντικαταστάσεως τού Καταστατικού Τεκτονικού Ιδρύματος » - 27/12/1949 ►](#)

Υπόμνημα – Γνωμοδότηση τής – πλην ενός – ολομελείας τών καθηγητών τής Θεολογικής Σχολής τού Πανεπιστημίου Αθηνών – 1933

Προς την Ιεράν Σύνοδον τής Εκκλησίας τής Ελλάδος. Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, έχουσα υπόψη το υπ' αριθμ. 2530/1593 έγγραφον τής Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, δι' ου παρακαλείται αυτή όπως ανακοινώση την «επιστημονικήν» γνώμην της περί του Μασωνισμού και ιδίως περί του κατά πόσον αι αρχαί αυτού αντίκεινται εις την διδασκαλίαν της Ορθοδόξου Εκκλησίας και τούτο όπως καθορισθή η στάσις της Εκκλησίας έναντι της Οργανώσεως ταύτης, κατέληξε εις τα εξής πορίσματα, άτινα ευσεβάστως καθυποβάλλει τη Ιερά Σύνοδω :

1. Δέον σαφώς να διακρίνηται το σκωτικόν μασωνικόν σύστημα, όπερ στηρίζεται επί συντηρητικών από πολιτικής απόψεως αρχών, του γαλλικού μασωνικού συστήματος. Εν τοις εξής ο λόγος είναι μόνον περί του σκωτικού μασωνικού συστήματος, ο πρεσβεύει ο Ελληνικός Ελευθεροτεκτονισμός (Σύνταγμα τής Γαληνοτάτης Μεγάλης Ανατολής τής Ελλάδος, άρθρον 3).

2. Αι αρχαί του Ελληνικού Μασωνισμού διατυπούνται εις το «Σύνταγμα» και τον «Γενικόν Κανονισμόν της Γαληνοτάτης Μεγάλης Ανατολής της Ελλάδος» (συνεξεδόθησαν εν Αθήναις, εν β' εκδόσει το 1930) και εις τα «Τυπικά των τεκτονικών λειτουργιών και τελετών» (Αθήναι 1924) και συμφώνως προς τα επίσημα ταύτα κείμενα, δύναται οπωσδήποτε να μορφωθή «επιστημονική» γνώμη περί του Μασωνισμού παρ' ημίν, εφόσον υπό το φερόμενον ως « μυστικόν » τού Μασωνισμού ουδέν υποκρύπτεται κατά τας διαβεβαιώσεις επιφανών και αξιοπίστων Μασώνων. Άτοπον δε είναι να εξάγωνται θετικά συμπεράσματα περί του Μασωνισμού εκ συγγραμμάτων ατόμων, φιλικών, ή εχθρικών προς αυτόν διακειμένων, καθόσον η αυθεντική διδασκαλία μόνον εξ επισήμων κειμένων δύναται να εξαχθή και ουχί εκ μονομερών και υποκειμενικών αντιλήψεων ατόμων. Γνωρίζομεν δε εκ της Ιστορίας πόσαι άδικοι κρίσεις και διωγμοί εγένοντο εν τω παρελθόντι κατά θρησκειών, οργανώσεων και ατόμων εξ αφορμής πεπλανημένων προκαταλήψεων και αστηρίκτων κρίσεων.

3. Ο Μασονισμός δεν είναι θρησκευτική οργάνωσις, ουδέ σωματείου επιδιώκον θρησκευτικούς σκοπούς. Τούτο καταφαίνεται εκ των εξής:

α. Κατά το άρθρον 1 του ισχύοντος Συντάγματος του Μασωνισμού « ο ελευθεροτεκτονισμός, ίδρυμα φιλοσοφικών, προοδευτικών και φιλανθρωπικών, σκοπόν έχει την έρευναν της αρετής και την αλληλεγγύην.

β. Διότι εν αυτώ απαγορεύεται ρητώς πάσα θρησκευτική συζήτησις η ομιλία επί καθαρώς δογματικών θεμάτων ή περί της προσωπικότητος των ιδρυτών των διαφόρων θρησκευμάτων (Γενικός Κανονισμός, άρθρον 168).

γ. Διότι αποκλείονται των τάξεων αυτού γυναίκες, παιδιά, οι μη έχοντες ανεπίληπτον και αγαθήν υπόληψιν ή και επάρκειαν έννομον των πόρων του βίου ως και οι αμόρφωτοι και οι καταδικασθέντες (Σύνταγμα, άρθρα 11 και 14).

δ. Διότι ελλείπουσιν από του Μασωνισμού ουσιώδη χαρακτηριστικά της εννοίας της θρησκείας και δεν κέκτηται ούτος ιδίαν δογματικήν διδασκαλίαν.

ε. Διότι, τέλος, από λογικής απόψεως θα ήτο παράλογον να εθεώρει τις ως θρησκευτικήν οργάνωσιν σωματείον, ου τα μέλη, και αυτά των ανωτάτων βαθμών, μένουσιν αναποσπάστως συνδεδεμένα προς την θρησκείαν εις ην ανήκουσιν.

4. Ο Μασωνισμός δεν έχει αντιθρησκευτικόν χαρακτήρα. Τουναντίον ρητώς τονίζει την πίστιν εις Θεόν και εις την αθανασίαν της ψυχής και αιωνίαν ζωήν : « το σώμα ημών μεταβάλλεται, αλλ' η ψυχή διαφεύγει την εξουθένωσιν » (Τυπικά, σ. 72), «ο θάνατος είναι η μετάβασις εις την αιωνίαν ζωήν» (Τυπικά, σ. 69) και ουδείς δύναται να γίνη δεκτός εν τη Στοά αν δεν δηλώση αποδοχήν των αρχών τούτων.

5. Ο Μασωνισμός δεν έχει αντιθρησκευτικόν χαρακτήρα. Το ότι εν αυτώ δεν γίνεται λόγος περί ειδικών Χριστιανικών δογμάτων είναι αυτονόητον, εφ' όσον εν τοις κόλποις αυτούς δεν περιλαμβάνονται μόνον Χριστιανοί, αλλά και αλλόθρησκοι. Και αι τελεταί δε του Μασωνισμού, παρ' όλον τον ως εκ των χρονικών συνθηκών, υφ' ας προέκυψαν, μυστικίζοντα και συμβολικόν χαρακτήρα των, ουδόλως δύνανται να θεωρηθώσιν ως μυστήρια, εν τη εννοία του Χριστιανικού μυστηρίου, εφ' όσον ου μόνον δεν είναι υποχρεωτικά διά τα μέλη του, αλλά και δεν διδάσκεται ότι μεταδίδεται δι' αυτών Θεία Χάρις.

Ο Ελευθεροτεκτονισμός ου μόνον ουδόλως συντελεί, αμέσως ή εμμέσως, εις μείωσιν της πίστεως του Χριστιανού, αλλά σέβεται απολύτως τον Χριστιανισμόν, τα δε μέλη του και αυτών των ανωτάτων βαθμών δύνανται να είναι πιστότατα μέλη της Εκκλησίας εις ην ανήκουσιν. Δυνατόν βεβαίως να υπάρχωσι και Μασώνοι αδιαφόρως ή και ασυμπαθώς ή ίσως και εχθρικός διακείμενοι προς την Εκκλησίαν, αλλά διά τούτο δεν ευθύνεται η Μασωνία, ως δεν ευθύνεται η Εκκλησία εάν μεταξύ των μελών της καταλέγωνται και μη ακολουθούντες και εφαρμόζοντες τας αρχάς αυτής, αν και μη Μασώνοι.

6. Και αι ηθικάί αρχαί του Μασωνισμού δεν δύνανται να θεωρηθώσιν αντιστρατευόμενοι προς τας του Χριστιανισμού. Ου μόνον αύται δεν είναι ανεξάρτητοι της ιδέας του Θεού, αλλά τουναντίον παρίστανται ως επιτάγματα του Ανωτάτου Όντος, ως φωνή Θεού (Πρβλ. Τυπικά, σ. 31 «ο Τέκτων οφείλει να διδάξη την θείαν ηθικήν, ήτις συνοψίζεται εις το «ο ου μισείς ετέρω μη ποιήσεις» και σ. 35. «Ανοιγήτωσαν τα ώτα σου όπως ακούσωσι της φωνής του Θεού, εντέλλοντος αγαπάτε αλλήλους» κ.π.α.). Θεμελιώδης ηθική αρχή του Μασωνισμού, εξ ης απορρέουσι πάσαι αι λοιπαί, διακηρύσσεται η εξής : «Πράττε εις τους άλλους ό,τι θέλεις και οι άλλοι να πράττωσιν εις σε» (Τυπικά, σ. 74). Η αρχή αυτή είναι ως γνωστόν η εξαγγελθείσα υπό του Κυρίου: «Πάντα ουν όσα αν θέλητε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, ούτω και υμείς ποιείτε αυτοίς, ούτος γαρ εστίν ο νόμος και οι προφήται» (Ματθ. 7, 12). Ότι δε ο θεσμός της αγάπης δεν περιορίζεται εν τω Μασωνισμώ μεταξύ των της Στοάς, αλλ' επεκτείνεται επί πάντας, μαρτυρεί ου μόνον η διαρρήδην δήλωσις καθ' ην «θεωρούμεν πάντας τους ανθρώπους αδιακρίτως τάξεως και φυλής ίσους προς ημάς αδελφούς ημών» (Τυπικά σ. 32), αλλά και η φιλανθρωπία, ην εξασκεί ο

Μασωνισμός, ού μόνον προς τα μέλη του, αλλ' ανεξαρτήτως φυλής και θρησκείας. Ούτως ο Μασωνισμός ού μόνον συντηρεί συσσίτια, νυκτερινάς σχολάς και ορφανοτροφεία, άνευ οιασδήποτε προπαγανδιστικής ενεργείας, αλλά και ενεργόν επεδείξατο ενδιαφέρον κατά τε το παρελθόν και κατά τας ημέρας ημών εις πάσας τας εθνικάς ανάγκας και εις πάσας τας συμφοράς αίτινες έπληξαν την Πατρίδα και την Κοινωνίαν.

7. Χαρκτηριστικόν στοιχείον της Μασωνικής ηθικής είναι και ο πόλεμος κατά του υλισμού (πρβλ. Τυπικά, σ. 28: «Αφαιρεθήτω ενώπιον του φωτοβόλου αστέρος του Τεκτονισμού ο υλικός πέπλος, διά του οποίου ο βέβηλος κόσμος σε περιβάλλει». Και σ. 31: «Οι Τέκτονες συνέρχονται ίνα επικρατήση επί της γης η βασιλεία του αγαθού». Και σ. 34-35: Ο υιοθετημένος πρέπει να «καταγίνηται διαρκώς να κατανικά τα πάθη του» και να είναι «πάντα πρόθυμος να θυσιάζη το ατομικόν συμφέρον υπέρ του γενικού». Και σ. 36: «Ηδοναί σου έστωσαν αι της ψυχής και του πνεύματος». Και σ. 37: « Αγάπα την εργασίαν, ήτις είναι φύλαξ των ηθών » κ.π.α.).

8. Και η ελευθερία της ερεύνης, ην ζητεί ο Μασωνισμός, έχει και αυτή τα όριά της, εφόσον δεν ανέχεται αθεΐαν – ο εν τω Μασωνισμώ μούμενος οφείλει να δηλώση εγγράφως και επί τω λόγω της τιμής του ότι πιστεύει εις τον Θεόν – και επιβάλλει την τήρησιν τού ηθικού νόμου.

9. Εν Ελλάδι δε τουλάχιστον ο Μασωνισμός ου μόνον δεν υπέθαλψεν, αλλ' ουδέ και ηνέχθη επαναστατικάς, ανατρεπτικάς, αντιθρησκευτικάς και αντικοινωνικάς ή και απλώς υπεραριστεριζούσας τάσεις, αλλ' απεδείχθη ως όλον σωματείον συντηρητικών τάσεων και αρχών. Ότι ο Μασωνισμός δεν έχει αντιθρησκευτικάς, αντιχριστιανικάς και αντικαθεστωτικάς αρχάς δύναται να συναχθή ου μόνον εκ των επισήμων κειμένων αυτού, αλλά και εκ του ότι εν τοις κόλποις αυτού καταλέγονται άνδρες ευσεβέστατοι και συντηρητικωτάτων αρχών, ως πολλοί ου μόνον κατέσχον και κατέχουσιν ανώτατα αξιώματα, αλλά και προσέφερον και προσφέρουσι πολυτιμότατας υπηρεσίας προς την Εκκλησίαν, ην τινές και πιστότατα υπηρετούσιν. Εφ' όσον λοιπόν ο ελευθεροτεκτονισμός, ως τουλάχιστον διεμορφώθη παρ' ημίν και ως διαπιστούται εκ των επισήμων κειμένων του και εκ των θετικών δεδομένων, άτινα έχομεν προ ημών, δεν αναμινύεται εις δογματικά ζητήματα και δεν ήλθεν εις αντίθεσιν η σύγκρουσιν προς την χριστιανικήν διδασκαλίαν δογματικήν και ηθικήν, ουδ' εκήρυξεν ανατρεπτικάς θεωρίας, νομίζομεν ότι ουδείς λόγος υπάρχει ίνα η Εκκλησία αναλάβη αγώνα κατ' αυτού, και φρονούμεν αδιστάκτως ότι τοιούτος αγών ου μόνον δεν επιβάλλεται, αλλ' αντενδείκνυται και δη εις εποχήν καθ' ην αγώνες υψίστης σπουδαιότητος εναντίον δεδηλωμένων εχθρών του κοινωνικού και θρησκευτικού καθεστώτος δέον να προκαλέσωσιν αμέριστον την προσοχήν της. Αι δε ετερόδοξοί τινές Εκκλησΐαι, ορμώμεναι εξ άγαν στενών αντιλήψεων, αντικειμένων προς το γνήσιον Χριστιανικόν πνεύμα, ήλθον εις ρήξιν προς τον Μασωνισμόν και εκήρυξαν τον πόλεμο κατ' αυτού, τούτο είναι ευεξήγητον, διότι ούτος προήσπισε την ελευθερίαν της ερεύνης και επολέμησε σφοδρώς καταπιεστικάς της ελευθερίας τάσεις, ως και αναμίξεις της Εκκλησίας και των Εκκλησιαστικών αρχόντων εις έργα ξένα της αποστολής αυτής και αυτών και μάλιστα τας κοσμοκρατικάς τάσεις των παπών. Λόγω της μασωνικής αρχής της ελευθερίας της ερεύνης και της σκέψεως κατεδιώχθη σφοδρώς ο Μασωνισμός και υπό αυταρχικών πολιτειακών συστημάτων των μάλλον αντιθέτων τάσεων, ήτοι τόσον του σοβιετισμού, όσον και του φασισμού. Η Ορθόδοξος Εκκλησία, ευτυχώς, ουδέποτε διατρανώσασα τοιαύτας τάσεις, ουδένα έχει λόγον να έλθη εις σύγκρουσιν προς τον Μασωνισμόν, εφ' όσον μάλιστα

τα πλείστα τουλάχιστον των μελών του είναι εν αδιαρρήκτω συνδέσμω προς την μητέρα Εκκλησίαν, ης θέλουσι να είναι πιστά τέκνα. Η Εκκλησία, ήτις έχει ως αποστολήν της να καλή προς εαυτήν τους έξω αυτής ευρισκόμενους, δεν θα ήτο ορθόν και σκόπιμον να απωθή των κόλπων της τους θέλοντες να είναι μέλη της και θεωρούοντας αυτήν ως Θεοσύστατον ίδρυμα, ανεξαρτήτως του ότι πας χριστιανός μάλιστα δε ο κληρικός έχει ευρύτατον στάδιον προς αυτού επιτελέσεως θρησκευτικών, ηθικών και κοινωνικών καθηκόντων εντός του εκκλησιαστικού πεδίου, ώστε να μη παρίσταται ανάγκη, προς επιτέλεσιν αυτών, να θέτη εαυτόν εις υπηρεσίαν άλλων οργανισμών, τσοσούτω μάλλον καθόσον τας ηθικάς και κοινωνικάς αρχάς του Μασωνισμού διεκήρυξε πολύ προ αυτού και εν τη εννοία του απολύτου ο Χριστιανισμός. Φρονούμεν επίσης ότι η Εκκλησία δέον να απαγορεύση τα εν τοις ιδίοις αυτής καθιδρύμασι μασωνικάς εκδηλώσεις, και δη ου μόνον εν τοις ναοίς, αλλά και εν τοις νεκροταφείοις προ του πέρατος της εκκλησιαστικής κηδείας και προ της αποχωρήσεως των εκκλησιαστικών λειτουργών αφού μάλιστα και αυτός ο Γεν. Κανονισμός του Τεκτονισμού εν άρθρω 220 καθορίζει ότι « μετά τον ενταφιασμόν και την αναχώρησιν πάντων των συνοδευόντων την εκφοράν δύνανται τα μέλη της Στοάς, μετά προηγούμενη άδειαν της Μεγάλης Ανατολής, να σχηματίσωσι πέριξ του τάφου την ενωτικήν άλυσον και να ανακοινώσωσι το εξαμηνιαίο σύνθημα». Η Θεολογική Σχολή τού Πανεπιστημίου καταλήξασα εις τα πορίσματα ταύτα θεωρεί καθήκον της να διατυπώση αυτά προς την Ιεράν Σύνοδον. Εφόσον όμως η Ιερά Σύνοδος, επί τη βάσει στοιχείων, άτινα ημείς δεν έχομεν υπ' όψει ήθελε πιεσθεί και αποφανθή ότι ο Μασωνισμός είναι οργανισμός αντιχριστιανικός, τότε αναντιρρήτως, συνεπής προς εαυτήν, δεν δύναται να θεωρή τα μέλη της Μασωνίας άμα ως Χριστιανούς, και εν τοιαύτη περιπτώσει οφείλει να αποκηρύξη αυτά εκ των κόλπων της, ότε ου μόνον δεν είναι δυνατόν να έχη Μασώνους εν τη υπηρεσία της λειτουργούς, συνεργάτας, υπαλλήλους, επιτρόπους ναών κ.λπ., αλλά δέον να αρνηθή εις αυτούς ου μόνον εις τους απλούς ιδιώτας, αλλά και εις αυτούς, τους εν αρχαίς και εξουσίαις το δικαίωμα της συμμετοχής αυτών εις τα θεία μυστήρια και τας ιεράς τελετάς αυτής.

Α. Αλιβιζάτος, Γρ. Παπαμιχαήλ, Κ. Δυοβουνιώτης, Δημ. Μπαλάνος, Γεώργ. Σωτηρίου και Βασ. Στεφανίδης

Πράξη τής Ιεράς Συνόδου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος – 12 Οκτωβρίου 1933

Η Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος, κατά την συνεδρίαν της 12 Οκτωβρίου 1933, επιληφθείσα της μελέτης και εξετάσεως της Μασσωνίας, του διεθνούς τούτου μυστικού οργανισμού, και μετά προσοχής ακούσασα της εισηγητικής εκθέσεως της τετραμελούς εξ Αρχιερέων Επιτροπής, της υπό της Ιεράς Συνόδου της άρτι ληξάσης περιόδου συγκροτηθείσης, ως και της γνωματεύσεως της Θεολογικής Σχολής του Αθήνασι Πανεπιστημίου, μάλιστα δε της προς ταύτην συνημμένης ιδιαιτέρας γνώμης του καθηγητού κ. Παναγ. Μπρατσιώτου, έχουσα δ' άμα υπόψη τα επί του ζητήματος τούτου υπό ημετέρων τε και ξένων δημοσιευθέντα, κατέληξε, μετά την διεξαχθείσαν συζήτησιν, εις τα επόμενα, ομοφώνως υπό πάντων των συγκροτούντων αυτήν Αρχιερέων γενόμενα δεκτά συμπεράσματα. Η Μασσωνία δεν είναι απλή τις φιλανθρωπική ένωσις ή φιλοσοφική Σχολή, αλλ' αποτελεί μυσταγωγικόν σύστημα, όπερ υπομιμνήσκει τας παλαιάς εθνικάς μυστηριακάς θρησκείας ή λατρείας, από των οποίων κατάγεται και των οποίων συνέχειαν και αναβίωσιν αποτελεί.

Τούτο όχι απλώς ομολογούν, αλλά και εναβρυνόμενοι διακηρύττουν αυτοί οι πρόκριτοι των εν ταις στοαίς διδασκάλων, βεβαιούντες αυταίς λέξεσιν, ότι «η Μασσωνία είναι η μόνη επιζήσασα των αρχαίων μυστηρίων και δύναται να αποκληθή ο φύλαξ αυτών» ότι «ο Τεκτονισμός είναι κατ' ευθείαν απόγονος των Αιγυπτιακών μυστηρίων» ότι «το πενιχρόν εργαστήριον της μασσωνικής στοάς δεν είναι άλλο τι, ει μη τα σπήλαια και αι σκιάδες των δρυών και των κέδρων των Ινδιών και τα άγνωστα βάθη των Πυραμίδων και αι κρύπται των μεγαλοπρεπών ναών της Ίσιδος» ότι « η ελληνική μυστηριακή τεκτοσύνη διατρέξασα τας φωτεινάς της γνώσεως κελεύθους υπό μυστηριάρχας τον Προμηθέα, τον Διόνυσον, τον Ορφέα, υπετύπωσε του σύμπαντος τους αιωνίους νόμους». Η τοιαύτη άλλως τε προς τα αρχαία ειδωλολατρικά μυστήρια σχέσις της Μασσωνίας εμφανίζεται και εκ των εν ταις μύησεσιν αυτής δρωμένων και τελουμένων. Διότι, ως εν τοις δρωμένοις των παλαιών ειδωλολατρικών μυστηρίων επανελαμβάνετο το δράμα των αγώνων και του θανάτου του μυστηριακού Θεού, διά της μιμικής δε επαναλήψεως του δράματος τούτου ο μούμενος συναπέθνησκε μετά του πάτρωνος της μυστηριακής θρησκείας, όστις ήτο πάντοτε πρόσωπον μυθικόν, συμβολίζον τον Ήλιον ή την εν τω χειμῶνι μεν θνήσουσας, εν τω έαρι δε αναγεννωμένη φύσιν, ούτω και εν τη μύησει του τρίτου βαθμού της Μασσωνίας. Όντως δε αποτελεί αύτη δραματικήν αφήγησιν του θανάτου του πάτρωνος της Μασσωνίας Χιράμ και είδος τι μιμικής επαναλήψεως του θανάτου τούτου, εν τη οποία ο μούμενος συμπάσχει, πληττόμενος διά των αυτών οργάνων και επί των αυτών μερών του σώματος, εφ' ων και δι' ων και ο Χιράμ. Κατά την ομολογίαν δε αυτών των προκρίτων της Μασσωνίας διδασκάλων ο Χιράμ τυγχάνει « ως ο Όσιρις, ο Μίθρας και ο Βάκχος, μία από τας μυρίας προσωποποιήσεις του Ηλίου ». Ούτως η Μασσωνία αποδεδειγμένως τυγχάνει θρησκεία μυστηριακή, όλως διάφορος, κευωρισμένη και ξένη της Χριστιανικής θρησκείας. Εμφαίνεται άλλως τούτο αδιαμφισβητήτως και εκ του ότι κέκτηται ιδίους Ναούς μετά βωμών, τους οποίους οι πρόκριτοι των τεκτόνων χαρακτηρίζουσιν ως εργαστήρια, «άτινα δεν δύνανται να υστερήσωσιν εις Ιστορίαν και αγιότητα της Εκκλησίας », και ως ναούς της αρετής και της σοφίας, εν τοις λατρεύεται το υπέρτατον Ον και διδάσκεται η αλήθεια. Κέκτηται ιδίας θρησκευτικάς τελετάς, οίαι η τελετή υιοθεσίας λυκιδέως ή το τεκτονικόν βάπτισμα, η τελετή της συζυγικής αναγνωρίσεως ή ο τεκτονικός γάμος, το τεκτονικόν μνημόσυνον, τα εγκαίνια του τεκτονικού ναού κ.λπ. Κέκτηται ιδίας μύησεις, ίδια τελετουργικά Τυπικά, ιδίαν ιεραρχικήν τάξιν και ωρισμένην πειθαρχίαν, ως δε θα ηδύνατο να συναχθή εκ τε των τεκτονικών αγαπών και του εορτασμού των δύο ηλιοστασιών, χειμερινού και θερινού, μετά θρησκευτικών συμποσίων και κοινών ευωχιών, είναι θρήσκευμα φυσιολατρείας. Και φαίνεται μεν εκ πρώτης όψεως, ότι η Μασσωνία συμβιβάζεται προς πάσαν άλλην θρησκείαν, άτε μη ενδιαφερομένη αμέσως εις ποίον θρήσκευμα ανήκει έκαστος των μυστών αυτής. Τούτο όμως οφείλεται εις τον συγκρητιστικόν αυτής χαρακτήρα, αποδεικνύει δε ταύτην και κατά το σημείον τούτο απόγονον και συνεχιστήν των αρχαίων ειδωλολατρικών μυστηρίων, άτινα εδέχοντο εις τας μύησεις αυτών πάντας οιωνδήποτε θεών λάτρας. Αλλ' ως τότε αι μυστηριακαί θρησκείαι παρά το φαινόμενον πνεύμα της ανοχής και θεοξενίας, ωδήγησαν εις τον « συγκρητισμόν », υπονομεύουσαι και κλονίσασαι βαθμηδόν την προς τας υπάρχουσας τότε λατρείας εμπιστοσύνην και αφοσίωσιν, ούτω και ήδη η Μασσωνία, ζητούσα να συμπεριλάβη κατά μικρόν εις τους κόλπους αυτής ολόκληρον την ανθρωπότητα και υποσχόμενη ότι θα παράσχη εις αυτήν την ηθικοποίησιν και τελειοποίησιν και γνώσιν της αληθείας, ανυψοί

ανεπαισθήτως ευατήν εις είδος τι υπερθρησκείας, θεωρούσα πάσας τας θρησκείας, μηδέ της χριστιανικής τοιαύτης εξαιρουμένης, ως υποδεεστέρας αυτής. Υποτρέφει δε ούτω εις τους μύστας αυτής το φρόνημα, ότι μόνον εν τοις μασσωνικοίς εργαστηρίοις γίνεται η κατεργασία και λείανσις του αξέστου και ακατεργάστου λίθου. Μόνον, άλλως τε, το γεγονός ότι η Μασσωνία δημιουργεί αδελφότητα την οποίαν, καν έτι τυγχάνει ούσα χριστιανική, θεωρεί απαρτιζομένην εκ βεβήλων, αποδεικνύει εμφανώς τας περί υπερθρησκείας αξιώσεις της. Διά της Μασσωνικής τουτέστι μύσεως ο Χριστιανός καθίσταται αδελφός του μεμυημένου οθωμανού ή βουδδιστού ή ιουδηήποτε ορθολογιστού, καθ' ον χρόνον ο μη μεμυημένος εις την Μασσωνίαν Χριστιανός καθίσταται δι' αυτόν βέβηλος. Αφ' ετέρου η Μασσωνία εξαίρουσα εξόχως την γνώσιν και υποβοηθούσα εις την ελευθέραν έρευναν, ως μη «θέτουσα ουδέν όριον εν τη αναζητήσει της αληθείας» (κατά τα Τυπικά και το Σύνταγμα αυτής), επί πλέον δε υιοθετήσασα την λεγόμενην φυσικήν ηθικήν, περιέρχεται και κατά τούτο εις οξείαν αντίθεσιν προς την χριστιανικήν θρησκείαν. Διότι η χριστιανική θρησκεία υπέρ παν άλλο εξαίρει την πίστιν, περιορίζουσα τον ανθρώπινον λόγον εντός των ορίων των υπό της θείας αποκαλύψεως χαρασσομένων και οδηγούσα εις τον διά της υπερφυσικής ενεργείας της θείας χάριτος εξαγιασμόν. Εν άλλαις λέξεσιν, ενώ ο Χριστιανισμός, ως εξ αποκαλύψεως θρησκεία, έχουσα δόγματα και αληθείας κατά λόγον και υπέρ λόγον, εκζητεί πρωτίστως πίστιν και βασιζει το ηθικόν αυτού οικοδόμημα επί της υπερ-φυσικής θείας χάριτος, η Μασσωνία έχει μόνον φυσικάς αληθείας, εις γνώσιν των οποίων καλεί τους μύστας αυτής διά της ελευθέρας σκέψεως και ερεύνης και διά μόνου του ορθού λόγου, στηρίζει δε το ηθικόν οικοδόμημα αυτής επί μόνων των φυσικών δυνάμεων του ανθρώπου προς φυσικούς όλως κατατείνουσα σκοπούς. Ούτω προδήλου ούσης της μεταξύ Χριστιανισμού και Μασσωνίας ασυμβιβάστου αντιθέσεως, φυσικώς ήχησαν αι απανταχού μεν αλλόδοξοι Εκκλησίαι εις το να ταχθώσιν αντιμέτωποι της Μασσωνίας, και ου μόνον η Δυτική Εκκλησία, η και δι' ιδίου λόγους δι' αλληπαλλήλων παπικών εγκυκλίων καυτηριάσασα την τεκτονικήν κίνησιν, αλλά και αι Λουθηρανικαί και Μεθοδιστικαί και Πρεσβυτεριαναί Κοινότητες εκήρυξαν αυτήν ασυμβίβαστον προς τον Χριστιανισμόν. Πολύ δε περισσότερον η ανόθευτον τον θησαυρόν της χριστιανικής αληθείας διακρατήσασα Ορθόδοξος Καθολική Εκκλησία οσάκις παρουσιάζετο ζήτημα περί Μασσωνίας, απεφαίνετο κατ' αυτής. Εσχάτως δ' έτι η εν Αγίω Όρει συνελθούσα Διορθόδοξος Επιτροπή, ης μετέσχον δι' αντιπροσώπων πάσαι αι αυτοκέφαλοι Ορθόδοξοι Εκκλησίαι, εχαρακτήρισε την Μασσωνίαν «ως σύστημα αντιχριστιανικόν και πεπλανημένον». Η δε Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος εν τη μνημονευθείση συνεδρία αυτής μετ' ανακουφίσεως ήκουσε και απεδέξατο το συμπέρασμα, όπως εκ τε μελέτης και της διεξαχθείσης συζητήσεως συνήγαγεν ο Μακαριώτατος Πρόεδρος αυτής Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος, ειπών επί λέξει : « Ο Μασσωνισμός δεν συμβιβάζεται ποσώς προς τον Χριστιανισμόν, εφ' όσον είναι Σωματείον μυστικόν, ενεργούν και διδάσκον εν κρυπτώ και παραβύστω και θεοποιούν τον ορθολογισμόν. Ο Μασσωνισμός δέχεται ως μέλη αυτού ου μόνον Χριστιανούς, αλλά και Εβραίους και Μουσουλμάνους. Επομένως δεν δύναται να επιτραπή εις κληρικούς να μετέχωσι του Σωματείου τούτου. Θεωρώ δε άξιον καθαιρέσεως πάντα κληρικόν συμμετέχοντα του Σωματείου τούτου, τούτο δε πρέπει να διακηρυχθεί. Δέον να συσταθή εις όσους προσήλθον χωρίς να προσέξωσι και χωρίς να εξετάσωσι τι έστι Μασσωνισμός, όπως διακόψωσι πάσαν σχέσιν προς αυτόν, διότι μόνον ο Χριστιανισμός είναι η θρησκεία, η διδάσκουσα την απόλυτον

αλήθειαν και ικανοποιούσα τας θρησκευτικές και ηθικές ανάγκας του ανθρώπου». Ομοφώνως δε και ομοψύχως άπαντες οι Ιεράρχαι της Εκκλησίας της Ελλάδος, εγκρίνοντας τα ανωτέρω, αποφαινόμεθα ότι η Μασσωνία είναι όλως ασυμβίβαστος προς τον Χριστιανισμόν και ότι δέον τα πιστά της Εκκλησίας τέκνα, όπως απέχωσι του Μασσωνισμού. Ακραδάντως πιστεύοντες εις τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν, «εν ω έχομεν την απολύτρωσιν διά του αίματος αυτού, ης επερίσσευσεν εις ημάς εν πάση σοφία και φρονήσει» (Εφεσ. ι' 7-8), κατέχοντες την δι' αυτού αποκαλυφθείσαν και υπό τον Αποστόλων κηρυχθείσαν αλήθειαν «ουκ πειθοίς ανθρωπίνοις σοφίας λόγοις, αλλ' εν αποδείξει Πνεύματος και δυνάμεως» (Α' Κορ. 2, 4), μετέχοντες των θείων Μυστηρίων, δι' ων και αγιαζόμεθα και σωζόμεθα εις αιωνίαν ζωήν, δέον να μη εκπίπτωμεν της Χάριτος του Χριστού, γινόμενοι κοινωνοί άλλωτριών μυστηρίων. Ουδαμώς προσήκει ν' ανήκη τις εις τον Χριστόν, και να ζητή εκτός αυτού απολύτρωσιν και ηθικήν τελείωσιν. Όθεν είναι ασυμβίβαστος ο αληθής και γνήσιος Χριστιανισμός προς την Μασσωνίαν. Όθεν και οι τυχόν εμπλακέντες εις την μύησιν των Μασσωνικών μυστηρίων, δέον του λοιπού ν' απόσχωσι πάσης επικοινωνίας προς τας Μασσωνικάς στοάς και εργασίας, βέβαιοι όντες ότι ούτω ανανεούσιν ασφαλώς τους προς τον ένα Κύριον και Σωτήρα ημών, εξ αγνοίας και κακής των πραγμάτων εκτιμήσεως, υποχαλασθέντας δεσμούς. Τούτο ιδίως απεκδέχεται μετά πολλής της στοργής η Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος παρά των μυτών των στοών, πεποιθυία ότι οι πλείστοι εξ αυτών εδέξαντο την τεκτονικήν μύησιν ουχί εν επιγνώσει ότι δι' αυτής μεθίστανται εις άλλην θρησκείαν, αλλ' όλως τουναντίον, εξ αγνοίας, νομίζοντες ότι ουδέν το αντιτίπτον εις την θρησκείαν των πατέρων αυτών συντελούν. Συνιστώσα δε η Ιεραρχία αυτούς και εις την συμπάθειαν - κατ' ουδένα δε λόγον εις την εχθρότητα και το μίσος - των πιστών τέκνων της Εκκλησίας προκαλεί αυτά ίνα μετ' αυτής εν χριστιανική αγάπη και από καρδίας εύχωνται όπως ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, «η οδός και η αλήθεια και η ζωή» (Ιωάν, 14, 16) φωτίση και επιστρέψη τους εξ αγνοίας αποπλανηθέντας από την αλήθειαν.

Ο Αθηνών Χρυσόστομος Πρόεδρος

Ο Άρτης Σπυρίδων

Ο Δρυινουπόλεως και Πωγωνιανής Βασίλειος

Ο Σάμου και Ικαρίας Ειρηναίος

Ο Χίου Πολύκαρπος

Ο Σερρών Κωνσταντίνος

Ο Ζακύνθου Διονύσιος

Ο Σερβίων και Κοζάνης Ιωακείμ

Ο Ξάνθης Πολύκαρπος

Ο Παροναξίας Ιερόθεος

Ο Μαρωνείας Άνθιμος

Ο Δράμας Βασίλειος

Ο Λήμνου Στέφανος

Ο Τρίκκης και Σταγών Πολύκαρπος

Ο Κεφαλληνίας Δαμασκηνός

Ο Γυθείου και Οιτύλου Διονύσιος

Ο Αλεξανδρουπόλεως Γερβάσιος

Ο Νευροκοπίου Φιλόθεος

Ο Λαρίσσης Αρσένιος

Ο Σουφλίου Ιωακείμ

Ο Κασσανδρείας Ειρηναίος
Ο Γρεβενών Νικόλαος
Ο Θεσσαλονίκης Γεννάδιος
Ο Ελάσσωνος Καλλίνικος
Ο Ιωαννίνων Σπυρίδων
Ο Αργολίδος Ιερόθεος
Ο Μαντινείας και Κυνουρίας Γερμανός
Ο Παραμυθίας, Φιλιατών και Γηρομερίου Γεώργιος
Ο Πατρών Αντώνιος
Ο Πολυανής Κύριλλος
Ο Σπάρτης Γερμανός
Ο Μηθύμνης Διονύσιος
Ο Δημητριάδος Γερμανός
Ο Κορινθίας Δαμασκηνός
Ο Κερκύρας Αλέξανδρος
Ο Κυθήρων Δωρόθεος
Ο Μυτιλήνης Ιάκωβος
Ο Αιτωλίας και Ακαρνανίας Κωνσταντίνος
Ο Πλωμαρίου Κωνσταντίνος
Ο Χαλκίδος Γρηγόριος
Ο Βελλάς και Κονίτσης Ιωάννης
Ο Τριφυλίας και Ολυμπίας Ανδρέας
Ο Ζιχνών Αλέξανδρος
Ο Καρυστίας Παντελεήμων
Ο Εδέσσης Κωνσταντίνος
Ο Ηλείας Αντώνιος
Ο Φιλίππων και Νεαπόλεως Χρυσόστομος
Ο Μεσσηνίας Πολύκαρπος
Ο Βερροίας και Ναούσης Πολύκαρπος
Ο Σύρου, Τήνου, Άνδρου και Κέας Φιλάρετος
Ο Φθιώτιδος Αμβρόσιος
Ο Φωκίδος Ιωακείμ
Ο Νιγρίτης Ευγένιος
Ο Αρδαμερίου Καλλίνικος
Ο Πτολεμαίος Ιωακείμ
Ο Φαναρίου και Θεσσαλιώτιδος Ιεζεκιήλ
Ο Καρδαμύλων Ιωακείμ
Ο Καλαβρύτων και Αιγιαλείας Θεόκλητος
Ο Διδυμοτείχου Ιωακείμ
Ο Θήρας Άνθιμος
Ο Ιερισσού και Αγίου Όρους Σωκράτης
Ο Φλωρίνης Βασίλειος
Ο Σισανίου και Σιατίστης Διόδωρος
Ο Σιδηροκάστρου Βασίλειος
Ο Ύδρας και Σπετσών Διόδωρος
Ο Λευκάδος και Ιθάκης Δημήτριος
Ο Θηβών και Λεβαδείας Συνέσιος

Δημοσιοποιημένη απάντηση τού Τεκτονικού Ιδρύματος προς την Εκκλησία της Ελλάδος – 1934

« Είναι εις όλους γνωστόν πως και εκ τίνων λόγων εγεννήθη ο Τεκτονισμός. Η γέννησις αυτού ουδεμίαν σχέσιν έχει προς τας ψυχικάς πηγάς, από τας οποίας αναβλύζει η Θρησκεία. Ο Τεκτονισμός είναι ηθική Εταιρεία τουτ' έστι παγκόσμιως σύνδεσμος ανθρώπων, όστις επιδιώκει την ηθικήν και κοινωνικήν βελτίωσιν της ανθρωπότητας. Προς τον σκοπόν τούτον, επειδή γνωρίζει καλώς οποία είναι η διά τον ηθικόν καταρτισμόν του ανθρώπου σημασία της ιδέας του Θεού, της ιδέας της αθανασίας και της ιδέας της ηθικής ελευθερίας, απαιτεί παρά των μελών της την αποδοχήν των τριών τούτων αιωνίων ιδεών, αίτινες ρυθμίζουν τον ατομικόν και τον ιστορικόν βίον. Αι τρεις αύται ιδέαι αποτελούν τον πυρήνα της κοσμοθεωρίας του Τεκτονισμού». «Είναι διά τούτο Θρησκεία; Αλλά τότε έπρεπε να θεωρή η Εκκλησία ως τοιαύτην πάσαν ιδεοκρατικήν φιλοσοφίαν, και να αφορίζη αφ' εαυτής πάντα οπαδόν τοιούτου φιλοσοφήματος. Εάν πάλιν την Ελλησίαν σκανδαλίζη το γεγονός ότι ο Τεκτονισμός επιδιώκει ηθικούς σκοπούς, μακράν πάσης δογματικής προϋποθέσεως, θα έπρεπεν, αν θέλη να είναι συνεπής προς εαυτήν, να καταδικάση πάσαν ένωσιν επιδιώκουσα ηθικούς και κοινωνικούς σκοπούς, πάσαν ηθικήν ένωσιν ανθρώπων εργαζομένην ανεξαρτήτως της επισήμου Εκκλησίας και χωρίς να αντιτίθεται προς τους σκοπούς και τας αρχάς Αυτής. Από των ηθικών και φιλοσοφικών τούτων Εταιρειών κατ' ουδέν είναι διάφορος ο Τεκτονισμός. Όστις (Τεκτονισμός) εν Ελλάδι ανεγνωρίσθη ως ίδρυμα δι' επισήμου της πολιτείας πράξεως. (Π.Δ. 2 Δεκεμβρίου 1927, εν Παρ. Εφ. της Κυβερνήσεως υπ' αριθμόν φύλλον 2 και από 4 Ιανουαρίου 1928 και απόσπασμα Αποφάσεως υπ' αριθμόν 5415/1925 του Πρωτοδικείου Αθηνών)». « Αι Τελευταί αυτού δεν είναι κατ' ακολουθίαν μυστήρια, αλλά συμβολικάί πράξεις, έχουσαι ηθικόν περιεχόμενον, και εξηγούμεναι εκ του σκοπού αυτού, όστις στηρίζεται μεν επί των γενικωτάτων αρχών της Θρησκείας και της ιδεοκρατικής φιλοσοφίας, αλλά πολύ απέχει από του να είναι θρησκευτικός, επειδή ούτε απολύτρωσιν και σωτηρίαν κηρύττει, ούτε περί αποκαλύψεως ομιλεί, ούτε αμοιβαίαν τινά σχέσιν μεταξύ Θεού και ανθρώπου εκπροσωπεί. Δεχόμενος πάντα περί του οποίου ήθελε πεισθή ότι κέκτηται ήθος, επιτρέπει εις έκαστον να ανήκη εις οιανδήποτε θρησκευτικήν ομολογίαν επιθυμεί, ακριβώς όπως και πας άλλος σύλλογος. Στηριζόμενος επί των λεγομένων φυσικών αληθειών, τα οποίας ούτε η Εκκλησία απορρίπτει, ουδαμώς περιφρονεί τας εξ αποκαλύψεως διδασκαλίας της πίστεως, των οποίων την αποδοχή αφήνει ελευθέραν εις τα μέλη αυτού». « Ο ισχυρισμός, κατ' ακολουθίαν, ότι ποιείται χρήσιν μυστηρίων και ότι κέκτηται ιεραρχίαν θρησκευτικού χαρακτήρος είναι πλάνη, η εις την οποίαν εμμονή είναι ήκιστα χριστιανική και επιστημονική. Ο Τεκτονισμός έχει ιεραρχίαν (εννοεί βαθμούχους), δεν έχει όμως ιερατείον, πράγμα το οποίον αποτελεί την απαραίτητον βάσιν πάσης εις Εκκλησίαν ωργανωμένης Θρησκείας. Επί πλέον θα ηδυνάμεθα να απαριθμήσωμεν μέγαν αριθμόν Ελλήνων Τεκτόνων, οίτινες υπήρξαν και είναι πιστά τέκνα της Εκκλησίας, διακριθέντα και διακρινόμενα διά την πίστιν, την ευλάβειαν και την χριστιανικήν δράσιν. «Τέλος δέον να τονισθή ότι πάσα Θρησκεία επιθυμεί, ως εικός, την αύξησιν των οπαδών της, εν τη πεποιθήσει ότι αύτη κατέχει την αλήθειαν και δύναται να φέρη την απολύτρωσιν του ανθρώπου από της αμαρτίας. Θέλει συνεπώς να είναι καθολική, ει δυνατόν, Θρησκεία. Ο Τεκτονισμός όμως, ως γνωστόν, αποτελεί μεν παγκόσμιον ένωσιν, αλλά πάντοτε μεταξύ ολίγων. Διότι, πράγματι,

πολλοί επιθυμούν και ζητούν να γίνουν Τέκτονες, ολίγοι όμως γίνονται και εξ αυτών ακόμη αρκετοί αποχωρούν των τάξεών του μετά την εισδοχήν των εις αυτάς. Και το γεγονός τούτο συνεπώς δεικνύει καταφανώς, ότι ο Τεκτονισμός δεν είναι Θρησκεία. Ούτε άλλως υπάρχει Θρησκεία τις αποκλείουσα των κόλπων της τας συζύγους και αδελφάς, τας θυγατέρας και τους ανηλικούς υιούς των οπαδών της και μη υποχρεούσα ούτε τους ενηλικούς τοιούτους να τη δεχθούν ». «Το φερόμενον ως κατηγορία κατά του Τεκτονισμού, ότι Χριστιανοί Τέκτονες συνεργάζονται μετά Ιουδαίων, Τούρκων και λοιπών, αποτελεί τουναντίον χριστιανικήν από κοινωνικής απόψεως πράξιν κατά το γνωστόν ρητόν «ουκ ένι Ιουδαίος, Έλλην κ.λπ.». Άλλωστε η συνεργασία αύτη δεν γίνεται διά θρησκευτικούς και δογματικούς λόγους, αλλά δι' ανθρωπιστικούς τοιούτους και ασχέτως προς τα δόγματα εκάστης των Θρησκειών. Ο υψηλός ηθικός σκοπός, ον επιδιώκει ο Τεκτονισμός, δύναται να είναι απότοκος της Θρησκείας, αλλά δεν είναι Θρησκεία. Διότι, ως είπομεν, η Θρησκεία δεν είναι απλώς ηθική, όπως δεν είναι η φιλοσοφία». «Η ανωτέρω απάντησις εκοινοποιήθη προς άπαντα τα υπό την διακαιοδοσίαν του Υπάτου Συμβουλίου του 33ο Φιλοσοφικά Εργαστήρια και τας υπό την Αιγίδα της Μεγάλης Στοάς της Ελλάδος Στοάς διά της ακολούθου Εγκυκλίου : Φίλτατοι Αδελφοί, οίνοποιούντες υμίν την κάτωθι απάντησιν του Ελληνικού Ελευθεροτεκτονισμού εις την γνωστήν πράξιν της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, πεπείσμαθε ότι αι εν αυτή εκτιθέμεναι σαφείς και κατηγορηματικά εξηγήσεις θα πείσωσι πάντα καλής πίστεως συζητητήν πόσον άδικοι υπήρξαν αι κατά του Τάγματος Ημών διατυπωθείσαι επικρίσεις».